

מטעמי תורת זילים

פרשת האזינו – עונג חיי העולם הבא

נאמר בתורה "הצור תמים פֶּעֱלוּ כִּי כָל דְּרָקֵיו מִשְׁפָּט אֶל אֲמוֹנָה וְאִין עֹלָ צְדִיק וְיִשָּׁר הוּא" (דברים לב, ז), "אֶל אֲמוֹנָה" – לשלם לצדיקים צדקתם לעולם הבא, "וְאִין עֹלָ" – לשלם לרשעים צדקתם בעולם הזה (ואור החיים הקדוש דברים לב, ד ד"ה יגמר אמר). ישראל מבקשים על 'העולם הבא' בכל יום בתפילתם "יהי רצון מלפניך ה' אלקינו ואלקי אבותינו שנשמור חוקיך ומצותיך בעולם הזה, ונזכה ונחיה ונירש טובה וברכה לחיי העולם הבא" (ובא לציון גנוסח עדות המזרח) או בנוסח "ונירש טובה וברכה לשני ימות המשיח ולחיי העולם הבא" (ובא לציון גנוסח ספרד ואשכנז).

יש להתבונן, מתי עתיד להיות 'העולם הבא' אשר בו עם ישראל יקבלו את שכרם על כל עמלם בקיום המצוות ולימוד התורה בעולם הזה?

הנשמה מגיעה אחרי הפטירה אל 'עולם הנשמות' שבגן עדן

כאשר אדם נפטר נשמתו מסתלקת וגופו נקבר באדמה. אז הנשמה עוברת לעולם הנשמות' שהוא מקום מנוחתה לכל משך הזמן שהגוף עובר את התהליכים הראויים לו שהם שִׁבְחָה לעפר והפסד הצורה כדי לקיים "כִּי עֹפֵר אֶתָּה וְאֶל עֹפֵר תִּשָּׁבוּב" (בראשית ג, יט). 'עולם הנשמות' הוא בגן עדן של מטה' הנמצא בארץ (ספר יצונוי פרשת אחרי מות ד"ה הכרת תכרת, 'ערבי נחל פרשת ראה דרוש א ד"ה ויתירך כי הקשו), וכן בגן עדן של מעלה' (ערבי נחל פרשת ראה דרוש א ד"ה ויתירך כי הקשו) לצדיקים הראויים לכך (ספר יצונוי פרשת אחרי מות ד"ה הכרת תכרת). ובכלל העולם הוא גם הליבונו והעונש לנשמות הזקוקות לכך לפני כניסתן לגן עדן (רי יוסף גיקטיליא בספר המצוות שלו מערכת עולם ד"ה צריכים אנו לבאר עיקר גדול). והתענוג שיש בעולם הנשמות מחזק את הנשמה מחמת מה שנחלשה בהיותה בגוף בעולם הזה (דרדך ה" לרמח"ל חלק א' פרק ג' במין האנושי אות ב). ושם היא רוחצת ומתלבנת ומזדככת מענייני החומר, ולומדת חכמות והשגות בישיבות קדושות, ומתעלה תמיד ממדרגה למדרגה ומהשגה להשגה – עד אשר היא תהיה מוכנה לקבלת השכר העתידי (ערבי נחל פרשת ראה דרוש א ד"ה ויתירך כי הקשו) (להרחבה על עניין גן עדן ראה מאמרנו לפרשת בראשית – נשמות בני האדם בגן עדן).

המעלה והתענוג (דרדך ה" לרמח"ל חלק א' פרק ג' במין האנושי אות יא) הנפלא (ערבי נחל על התורה פרשת ראה דרוש א ד"ה ויתירך כי הקשו) שיש בגן עדן, לנשמות (דרדך ה" לרמח"ל חלק א' פרק ג' במין האנושי אות יא) של כל הצדיקים שמתו ושימותו עד זמן תחיית המתים (השלי"ה הקדוש' חלק שער הגדול ד"ה דע כי אור הגנוז, עפ"י ספר המצוות לר' יוסף גיקטיליא במערכת עולם ד"ה צריכים אנו לבאר עיקר גדול) הוא מְעִין מה שעתידי להינתן להם אחר כך בזמן הגמול האמתי ב'עולם הבא' (דרדך ה" לרמח"ל חלק א' פרק ג' במין האנושי אות יא) כלומר מאותו 'האור הגנוז' (השלי"ה הקדוש' חלק שער הגדול ד"ה דע כי אור הגנוז) שברא הקב"ה בראשית הבריאה כפי שנאמר "וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר" (בראשית א, 5), ואשר האיר מסוף העולם ועד סופו (וזהו פרשת בראשית דף לא ע"ב ד"ה יהי אור, וזהו פרשת בראשית דף פ' ע"ב ד"ה יהי אור, ותיקוני זוהר' תיקון ע' דף ק ע"א ד"ה ואית) לעתיד לבוא, לאותם הצדיקים (השלי"ה הקדוש' חלק שער הגדול ד"ה דע כי אור הגנוז) הגדולים ויראי החטא שעוסקים בתורה בעולם הזה (הקדמת זוהר דף ז ע"א) ועמלים בה יום ולילה (מדרש תנחומא פרשת נח אות ג) (להרחבה על האור הגנוז ראה מאמרנו לפרשת נצבים – 'האור הגנוז שבתורה').

לפעמים 'עולם הנשמות' גם מכונה בשם 'עולם הבא', כיון שהוא סמוך מיד לאחר המוות ואליו מגיעים ראשונה מהעולם הזה. כך הוא מוזכר בתפילה "אין ערוך לך ואין זולתך אפס בלתיך ומי דומה לך, אין ערוך לך ה' אלקינו בעולם הזה ואין זולתך מלכנו לחיי העולם הבא אפס בלתיך גואלנו לימות המשיח ומי דומה לך מושיענו לתחיית המתים" (מתוך 'ברכת יוצר' בחשתי של שבת קודש) כאשר 'העולם הבא' שמוזכר בזה הוא עולם הנשמות, לכן מבקשים עליו לפני שמבקשים על ימות המשיח ותחיית המתים (נשמת חיים לר' מנשה בן ישראל מאמר ראשון פרק יז ד"ה יומה שניבא). כמו כן על העולם שמיד אחרי פטירת האדם כיוונו רבותינו כאשר אמרו לשונות של 'יש לו חלק לעולם הבא' או 'אין לו חלק לעולם הבא' וכן שהוא 'בן העולם הבא' (ישער הגלגולים' להארי"י ז"ל תחילת הקדמה כד ד"ה מדברת וד"ה הכת ב' ד"ה עוד ית כת רביעית וניי"ש החילוקים בין הלשונות). מכל מקום 'עולם הנשמות' הוא רק עולם זמני, בו שורה הנשמה עד אשר ייבנה הגוף מחדש ותשוב הנשמה לתוכו (דרדך ה" לרמח"ל בחלק א' פרק ג' במין האנושי אות יא, 'תורת האדם' להרמב"ן שער 'הגמול' ד"ה עוד מצינו מפורש) לאחר תחיית המתים, שאז יהיה 'העולם הבא' העיקרי האמיתי (נשמת חיים מאמר ראשון פרק יז ד"ה יומה שניבא).

'עולם הבא' יהיה אחרי שיחזרו הנשמות לגוף בתחיית המתים

אחרי שתהיה תחיית המתים והגוף יחזור לקדמותו, יגיע העת של 'העולם הבא' בו יקבל האדם את הגמול השלם הראוי לו על מעשיו (דרדך ה" לרמח"ל חלק א' פרק ג' במין האנושי אות יא, 'תורת האדם' להרמב"ן שער 'הגמול' ד"ה עוד מצינו מפורש, 'השלי"ה הקדוש' חלק שער הגדול ד"ה דע כי אור הגנוז) ויהיה זה בתוך גן עדן של מטה' (עבודת הקודש לר' מאיר בן גבאי חלק ב פרק מ). קבלת השכר תהיה כמו שהיתה העבודה של האדם בעולם הזה (זכר דוד' לר' דוד זכות ממודיטא מאמר ראשון פרק עח דף ריא ע"ב ד"ה 'או כלל לדרדך' בשם השלי"ה), כלומר כשם שהאדם השתדל בגוף ונפש יחדיו בעת קיום המצוות בעולם הזה (רבינו בחיי דברים ל, טו ד"ה אמנם לא כן דעת) כך גם קיבול שכר העבודה (זכר דוד' מאמר ראשון פרק עח דף ריא ע"ב ד"ה 'או כלל לדרדך' בשם השלי"ה) יהיה בגוף ונפש יחד (דרדך ה" לרמח"ל חלק א' פרק ג' במין האנושי אות יא, 'תורת האדם' להרמב"ן שער 'הגמול' ד"ה עוד מצינו מפורש, 'השלי"ה הקדוש' חלק שער הגדול ד"ה דע כי אור הגנוז), כי הקב"ה לא יקפח שכרם ויגמול להם יחד בתענוג שאין לו סוף (רבינו בחיי דברים ל, טו ד"ה אמנם לא כן דעת) ובחיים נצחיים, והם יתעלו מעילוי לעילוי בנצחיות בלי הפסק (זכר דוד' מאמר ראשון פרק עח דף ריא ע"ב ד"ה 'או כלל לדרדך' בשם השלי"ה) כי 'העולם הבא' ימיו רבים וארוכים לאין תכלית (ישע' הדעת טוב' לר' חיים ויטאל מכתב יד דף עט אות קצו ויצא לאור בשנת תשס"ח ירושלים) (להרחבה על עניין תחיית המתים ראה מאמרנו לפרשת האזינו – יתחיית המתים).

וזהו מה שאמר משה רבינו לישראל "תהיו יודעים שהמצוות שאתם עושים שְׁמוֹרוֹתֵי הן לכם לעתיד לבוא שנאמר "וְשָׁמַר ה' אֶלְקֵיךָ לְךָ אֶת הַבְּרִית" (דברים ז, יב), ולעולם הבא הקדוש ברוך הוא נותן לישראל שכרן שנאמר "הֲנֵה שְׁכָרוֹ אֶתוֹ וּפְעֻלָּתוֹ לְפָנָיו" (ישעיה מ, ז). וכשיגיע העת יהיא ישראל יהיו 'רואין ומתמיהין ואומרים כל הטוב הזה היה מִתְקַן לָנוּ מִה רַב טוֹבָךָ אֲשֶׁר אֶפְנֶת לִירְאֵיךָ" (תהלים לא, ט). 'וילקוט שמעוני לר' שמעון ראש הדרשנים בפרנקפורט פרשת עקב רמז תתמו ד"ה אמרו ישראל). כלומר משה אמר לישראל על המצוות "שְׁמוֹרוֹתֵי הן לָכֶם לְעֵתֵיךָ לְבֹא" להינתן לכם שכרן באותו אופן שאתם יושבים פה היום בגוף ונפש. ודבר זה בדין הוא, שהרי הפעולה והעבודה היתה לנפש עם הגוף לכן גם השכר יהיה לשניהם יחד. וישראל עתידים להיות מתמיהים על דבריו של משה כי סברו בתחילה שהשכר הוא לנפש בלבד, אך כשיבינו שהקב"ה נותן את השכר לגוף ולנפש הם יאמרו "מִה רַב טוֹבָךָ אֲשֶׁר אֶפְנֶת לִירְאֵיךָ". וזה גם כוונת הכתוב "הֲנֵה שְׁכָרוֹ אֶתוֹ וּפְעֻלָּתוֹ לְפָנָיו" (ישעיה מ, ז), "הֲנֵה שְׁכָרוֹ אֶתוֹ" – הוא שכר נפש, "וּפְעֻלָּתוֹ לְפָנָיו" – שכר הגוף (זכר דוד' לר' דוד זכות ממודיטא מאמר ראשון פרק עח דף ריא ע"ב ד"ה יומה שניבא).
~ 1 ~

ישאל מבקשים על 'העולם הבא' בתוך ברכת המזון "הרחמן הוא יחינו וזכנו ויקרבנו לימות המשיח ולבנין בית המקדש ולחיי העולם הבא". וכן הם מבקשים בתפילה "יהי רצון מלפניך ה' אלקינו ואלקי אבותינו שנשמור חקֵיך ומצותיך בעולם הזה, ונזכה ונחיה ונירש טובה וברכה לחיי העולם הבא" (מתוך ויבא לציון תפילת שחרית). כך גם מבקשים על הנפטרים שיזכו לחיי העולם הבא, וכפי שהוא בנוסח 'מנוחה נכונה' שנאמרת על אדם גדול בחכמה ויראת שמים "מנוחה נכונה בישיבה עליונה במעלת קדושים וטהורים כזוהר הרקיע מאירים ומזהירים וְחֻלוֹץ עַצְמֵים וּכְפָרַת אֲשֵׁמִים וְהַרְחַקַת פֶּשַׁע וְהַקְרַבַת יִשְׁע וְחַמְלָה וְחִנּוּנָה מִלִּפְנֵי שׁוֹכֵן מַעֲוֹנָה וְחֻלּוּקָא טַבָּא לַחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא וְכוּ" שפירושו 'וחלק טוב לחיי העולם הבא'. וכן הוא בנוסח שמברכים את הנפטר כאשר מזכירים אותו לאחר שניים עשר חודשים מהפטירה "זכרנו לברכה לחיי העולם הבא" (ראה גמי קידוש דף לא ע"ב) ראשי תיבות זללה"ה. ועל ידי שמזכירים את הנפטר לטובה מוסיפים כוח והארה לנשמתו (יכסא רחמים' להחיד"א על מסכת סופרים פרק יד הלכה ז).

יום שבת קודש בעולם הזה הוא דוגמא של מעין העולם הבא

העולם הזה יהיה קיים בסך הכל ששת אלפים שנה (גמי ראש השנה דף לא ע"א בשם רב קטינא, עפ"י יזוהר חדש' פרשת בראשית דף כא ע"ב ד"ה ובשבעאה יתאר שמטה) כפי שנרמז בפסוק הראשון בתורה שיש בו שש אלפיים "בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹקִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ" (בראשית א, א) (ורבינו אפרים' על התורה תחילת פרשת בראשית ד"ה בראשית, שפתי כהן על התורה' מתלמידי תלמידיו של הארי"י ז"ל פרשת בהר ד"ה יובן זה). (בתוך השנים האלו צריך להיות תחיית המתים (עפ"י רבינו בחיי פרשת בהר כח, ב ד"ה וע"ד הקבלה) ואחריו יהיה 'יום הדין הגדול והנורא' שבו ידונו שוב את כל הנשמות, ויחלט מי זוכה להגיע לחיי העולם הבא" (רקנאטי' על התורה פרשת אחרי מות ד"ה ושמתא את חוקות) שהוא העולם שיהיה באלף השביעי לבריאה (גמי ראש השנה דף לא ע"א). שנקרא גם 'יום שכולו שבת' (גמי מסכת תמיד סוף דף לג ע"ב) וכפי שמבקשים עליו "הרחמן הוא ינחילנו יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים" (מתוך 'ברכת המזון' של יום שבת). ומה שהעולם הבא מכונה דווקא 'יום' זה בכדי ללמד כי כולו יום ואין בו לילה. לכן גם ביום שבת קודש שהוא דוגמתו של העולם הבא, לא נאמר בו 'וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם הַשְּׁבִיעִי' כפי שנאמר בסיומם של כל שאר ששת ימי בראשית (פדה את אברהם' לר' אברהם פאלאני בנו של ר' חיים פאלאני מאיזמיר מערכת העין אות ה).

השבת רומזת לעולם הבא לכן נאמר על השבת "כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת וַיְנַפְּשׁ" (שמות לא, יז) ובדומה לכך גם אמרו רבותינו על העולם הבא "שִׁיתָא אֶלְפֵי שְׁנֵי הָנָה עֲלָמָא וְחַד הָרוּב" (ראה גמי ראש השנה דף לא ע"א בשם רב קטינא) שפירושו "שש אלפי שנה הוא העולם ואלף אחד חרוב". וזה מה שנאמר "וַיִּשְׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשְּׁבִת לַעֲשׂוֹת אֶת הַשְּׁבִת לְדַרְתֵּם בְּרִית עוֹלָם" (שמות לא, טז), "וַיִּשְׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשְּׁבִת" – התחנות שישראל שומרים בעולם הזה, "לַעֲשׂוֹת אֶת הַשְּׁבִת" – היא השבת העליונה של העולם הבא. "לְדַרְתֵּם בְּרִית עוֹלָם" – על העולם הבא שהוא עולם ארוך שאין לו קץ ותכלית, כפי שאמרו רבותינו על הפסוק "לְמַעַן יִצְרְיֶנָּה בְּרִית עוֹלָם" (דברים ה, טז) שהכוונה "בעולם שכולו ארוך" (ראה גמי חולין דף קמב ע"א). ונאמר על העולם הבא "לַעֲשׂוֹת אֶת הַשְּׁבִת" כי היא לשון עשייה השייכת לעולם הבא שעליו נאמר "עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹקִים זֹלְתָּךְ וַעֲשֵׂה לְמַחְכָּה לּוֹ" (ישעיה סד, א) (שמון הטוב וזקן אחרי' בחלק שמן הטוב לר' שלמה אוהב פרשת כי תשא דף מב ע"ב ד"ה או יאמר ושמר בני ישראל).

שבת היא מעין 'העולם הבא' (אשל אברהם' על טעמי המצוות מצוה כט דף לא ע"ב ד"ה וענין שביבת מלאכה) שהיא התכלית שבשבילו נברא האדם (גבול בנימין על התורה חלק א פרק נד דף קג ע"ב טור ב ד"ה עד יובן) והיא גם רמז לעולם הבא שהוא יום שכולו שבת. לכן חייב אדם לעשות בשבת דברים שהם מעין יום שכולו שבת (מנחת ישראל' לר' ישראל נתן אלתר מפסיסטין בחלק 'אמונת ישראל' דף כו ע"ב ד"ה עוד י"ל ע"ד שיתא בספרי קודש יום), כגון שביבת מלאכה בשבת שהוא כמו עולם הבא שאין בו מלאכה. וכן אכילת שלש סעודות בשבת שנחשבים לאכילה משולחנו של מקום כמו לעתיד לבוא. וישראל הקדושים יושבים בשבת 'ועטרותיהם בראשיהם' שהוא סוד הנשמה היתירה, כפי שיהיה לעתיד לבוא בעולם הבא כאשר הצדיקים יהיו יושבים 'ועטרותיהם בראשיהם' (ראה גמי ברכות דף יז ע"א) (אשל אברהם' על טעמי המצוות מצוה כט דף לא ע"ב ד"ה וענין שביבת מלאכה). וכן חייבים לקדש בשבת על היין כמו שהתענוג לעולם הבא יהיה 'יין המשומר'. וזה הטעם שגם לא מקדשים על יין מגולה בשבת, משום שאותו יין של עולם הבא הוא מכוסה ונסתר שעין לא ראתה (מנחת ישראל' לר' ישראל נתן אלתר מפסיסטין בחלק 'אמונת ישראל' דף כו ע"ב ד"ה עוד י"ל ע"ד שיתא בספרי קודש יום).

השבת היא אחד מששים לעולם הבא (גמי ברכות דף נז ע"ב) ומעין עולם הבא (אשל אברהם' על טעמי המצוות מצוה כט דף לא ע"ב ד"ה וענין שביבת מלאכה). מטעם זה כאשר התחילה התורה לדבר על המועדים שרומזים על העולם הבא, היא פתחה דווקא ביום השבת כפי שנאמר "וַיַּדְבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם מוֹעֲדֵי ה' אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֵלֶּה הֵם מוֹעֲדֵי: שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת שְׁבִתוֹן מִקְרָא קֹדֶשׁ כָּל מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ שֶׁבֶת הוּא לָהּ: כָּל מוֹשְׁבֵתֵיכֶם: אֵלֶּה מוֹעֲדֵי ה' מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם בְּמוֹעֲדָם: בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ בֵּין הָעֲרֵבִים פֶּסַח לָח"י" (ויקרא כג, א-ה), לפי שעיקר הרמז על 'העולם הבא' הוא יום השבת יותר משאר המועדים, שששת ימי השבוע הם כנגד ששת אלפים שנה ויום שבת הוא כנגד האלף השביעי שהוא 'העולם הבא'. וזה גם הטעם שהתלמוד התחיל את 'סדר מועד' דווקא ממסכת שבת (הקדמת המחבר לספר 'סימכת חכמים' של ר' נפתלי כ"ף דף ה' ע"ב טור א - טור ב).

לכן כפי שאדם מכבד את השבת בעולם הזה כך יכבדהו בעולם הבא. ולזה כפל הפסוק את הלשון "בַּיּוֹם הַשְּׁבִת בַּיּוֹם הַשְּׁבִת" לערְכָנוּ לְפָנֵי ה' תִּמְיִד" (ויקרא כד, ח) כי מה מכבד את "יום השבת" בעולם הזה כך יזכה 'ביום' שכולו 'שבת' הוא העולם הבא ש"יערְכָנוּ" כאשר הוא יבוא "לפני ה'", ויהיה זה ל"תִּמְיִד" כי שם היא עיקר הדירה. וכן זה מה שנאמר "וַיִּשְׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשְּׁבִת לַעֲשׂוֹת אֶת הַשְּׁבִת לְדַרְתֵּם בְּרִית עוֹלָם" (שמות לא, טז), "וַיִּשְׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשְּׁבִת" – שכאשר ישראל מכבדים את השבת בעולם הזה בכמה דברים, הרי שעל ידי כן הם גורמים 'לַעֲשׂוֹת' דוגמתה ממש "אֶת הַשְּׁבִת" שהוא העולם הבא (מגלה עמוקות' על התורה לר' נתן נטע שפירא מקרקוב כתב יד מהדורא טניא פרשת אמור אופן השישי ד"ה אמר כפל). "לְדַרְתֵּם" – כתיב חסר, וכאילו הוא לשון 'דירה' (אור החיים הקדושי' פרשת כי תשא פרק לא, טז ד"ה עוד ירצה לשון, 'מגלה עמוקות' כתב יד מהדורא טניא פרשת אמור אופן השישי ד"ה אמר כפל) לפי ששם בעולם הבא הוא עיקר דירתו של האדם (מגלה עמוקות' לר' נתן נטע שפירא מקרקוב בחלק כתב יד מהדורא טניא פרשת אמור אופן השישי ד"ה אמר כפל) מקום דירת הנשמות, העולם שכתה ה' "בְּרִית עוֹלָם" לתת אותו לישראל (אור החיים הקדושי' בפירושו על התורה פרשת כי תשא פרק לא, טז ד"ה עוד ירצה לשון).

וכן בכל מועדי ישראל יש עונג, הרומז על 'העולם הבא' שהוא כולו עונג (הקדמה לספר 'סימכת חכמים' לר' נפתלי כ"ף דף ה' ע"ב טור א - טור ב). משום כך מסדר התלמוד הקדים את 'סדר זרעים' ובה מסכת ברכות לפני 'סדר מועד' – על מנת לרמוז כי בששת אלפים שנה צריך לזרוע מצוות ומעשים טובים ואחר כך יבואו תענוגות העולם הבא, שאליהם רומז המועד. לכן גם 'סדר זרעים' נקרא בלשון רבים 'זרעים' ולא בלשון יחיד 'זרע' כי ימי הזרעה הם רבים, ששת אלפים שנה. אך לעומתו 'סדר מועד' נכתב בלשון יחיד 'מועד' ולא בלשון רבים 'מועדים' לפי שהוא כנגד 'עולם הבא', שנחשב ליום אחד. שהרי עיקרו האלף שנה השביעי, שבו עתיד ה' לחדש את עולמו ועליו נאמר "וַיִּנְשָׁב ה' לְבַדּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא" (ישעיה ב, יא) (הקדמת המחבר בספר 'סימכת חכמים' לר' נפתלי כ"ף דף ה' ע"ב טור ב).

קיומו וחיותו של האדם בעולם הבא יהיה מזיו השכינה הקדושה

הקב"ה עתיד לערוך לצדיקים סעודה מבשרו של לותין (ראה גמי בבא בתרא דף ע"א בשם ר' יוחנן) (וברכת שמואל' לאביו של מחבר' יקב הישר' פרשת וראה ד"ה 'או יאמר הסברא' מהרמ"ע מפאנו), ויהיה זה כפשוטם של דברים ולא בדרך משל (זכר דוד' לר' דוד זכות ממודינא מאמר ראשון פרק צט דף רע"ד ד"ה והחזק באמונתנו). וכן ישתו בסעודה זו 'יין המשומר' מששת ימי בראשית.

וכל זה הוא הכנה לעולם הבא (אברהם אזכורי לר' אברהם פלאגי מערכת ע.א.ע) **כי על ידי אותה הסעודה הצדיקים יעברו זיקוק** (ברכת שמואל' פרשת ווארא ד"ה 'או יאמר הסברא' מבנו של המבאר) **ויינתן בהם כוח שלא יהיו צריכים לאכול עוד לעולם** (ברכת שמואל' לר' אהרן שמואל קאידנבור שהוא אביו של מחבר ספר 'קב הישר' פרשת ווארא ד"ה 'או יאמר הסברא' מהרמ"ע מפאנו). **ודוד המלך ביקש על הסעודה ההיא 'יתערה לפני שלחן נגד צררי דשנת בשמן ראשי פוסי רנה' (תהלים כג, ה), כי על ידי סעודה זו יתקיים בי 'ושבתי בבית ה' לארץ קמים' (תהלים כג, ה) הוא עולם הבא. שהרי הסעודה תזכר את הגוף והחומר ותחד את השכל על מנת להשיג ידיעת הבורא, ולהתבונן במושכלות (זכר דוד' לר' דוד זכות ממודינא מאמר ראשון פרק צט דף רעו ד"ה החוק באמונתו) ולחזות בנועם ה' וליהנות מזיו שכנתו (ברכת שמואל' לר' אהרן שמואל קאידנבור שהוא אביו של מחבר ספר 'קב הישר' פרשת ווארא ד"ה 'או יאמר הסברא' מהרמ"ע מפאנו).**

קיומם ומזונם של בני העולם הבא יהיה כפי שהיה עם משה רבינו במשך ארבעים יום בהר סיני שבהם הוא לא אכל ולא שתה ורק היה ניזון מזיו השכינה הקדושה (ירקנטאי על התורה פרשת בשלח ד"ה היום לא תמצאו). **וכן היה עם אליהו הנביא שאלו "עגת רצפים וצפחת מים" (מלכים א' יט, ו) ובכוח אכילה זו הלך ארבעים יום שנאמר "ויקם ויאכל וישתה ויגדל בלח האכלה ההיא ארבעים יום וארבעים לילה עד הר האלקים חרב" (מלכים א' יט, ח) (ברכת שמואל' פרשת ווארא ד"ה 'או יאמר הסברא' מהרמ"ע מפאנו) **ובכל הימים האלו הוא לא אכל ולא שתה מזון גשמי, והתקיים מהרוחניות (עפ"י 'דבר בעתו' לר' ששון מרדכי שינדור יום השישי ד"ה והנה על פני המדבר). וכמו שאז התבטלו ממשה רבינו ומאליהו הנביא כל אותם כוחות גופניים, כך יהיו גם בני העולם הבא (זכר דוד' מאמר ראשון פרק צט דף רעה ד"ה העת הראוי). ונמצא כי אף שיהיה האדם בעולם הבא בגופו ממש, הרי שלא יהיה בגופו שימוש משימושי (עבודת הקודש' לר' מאיר בן גבאי חלק ב' פרק מא), שעיקר העולם הבא הוא לנשמה, ואילו הגוף יהיה כמו אורח (ישעיהו ח' ט"ו) לר' חיים ויטאל מכתב יד אות פט הדפס לראשונה בשנת תשי"ח בירושלים).****

האדם בעולם הבא יהיה זבך בשורשו עד שיחול עליו 'אור העליון' ויקיימו (עבודת הקודש' לר' מאיר בן גבאי חלק ב' פרק מא). לכן אמרו רבותינו שהאלף השביעי לבריאה שבו עתיד להיות העולם הבא, 'יחבר' (ראה גמי' ראש השנה לא ע"א, יזוהר חדשי' פרשת בראשית דף כא ע"ב ד"ה ובשיעורא יתאר שמיטה) **ויחזור ויחודש (ידרך ה' חלק א' פרק ג' במין האנושי אות ט), **ואין הכוונה לחורבן ממש אלא ש'יחבר' מענייני הגוף של האדם** (ספר 'מאה שערים' המיוחס לר' מנחם רקנאטי שער ארבעה עשרה ד"ה נמצא שהשבת). **כי כל מטרת בואו של הגוף שוב לעולם הוא לקבל שכר ותענוג על שטרח יחד עם הנפש בתורה ובמצוות היות שהקב"ה לא מקפח שכר של אף בריה וצריך גם הגוף שעמל בעולם הזה לקבל את שכרו (זכר דוד' מאמר ראשון פרק צט דף רעה ד"ה העת הראוי). ואז יהיה תענוג הנשמות שנהנות מזיו השכינה** (ספר 'מאה שערים' המיוחס לר' מנחם רקנאטי שער ארבעה עשרה ד"ה נמצא שהשבת) **וכפי שאמר דוד המלך על העולם הבא "שבע שמחות את פניך נעמות פימינך צח" (תהלים טו, יא) כי ניזונים שם מזיו השכינה (ובגלל בנימין לר' בנימין הכהן חלק ב' דרוש כח דף קפ ע"א טור ב' ד"ה אמנם איתא בילקוט). והוא עונג רוחני שאין ביכולתו של האדם להבין אותו כעת** (אמרי נועם' פרשת שלח אות ב' ד"ה וזוהר שלח ד"ה ורמזו זאת אצל שליחות' בדעת הרמב"ם), **אף שיהיה בקיום של גוף ונפש יחדיו** (עפ"י 'עבודת הקודש' לר' מאיר בן גבאי חלק ב' פרק מא).**

לכן אמרו רבותינו כי "העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא פריה ורביה ולא משא ומתן ולא קנאה ולא שנאה ולא תחרות, אלא צדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה שנאמר "ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו" (שמות כד, יא) (ראה גמי' ברכות דף יז ע"א), ומה שאמרו "ועטרותיהם בראשיהם" הכוונה לנשמות שבגופם שיהיו דבוקות ומעוטרות סביב האור הבהיר ההוא (ירקנטאי על התורה פרשת בשלח ד"ה היום לא תמצאו), ואפשר שהוא רומז גם לכתרים הרוחניים שקיבלו ישראל ואבדו מהם במעמד הר סיני, ועתה יחזרו להם (זכר דוד' לר' דוד זכות ממודינא מאמר ראשון פרק צט דף רעה ד"ה העת הראוי). **ועוד אמרו "צדיקים יושבין"** (ראה גמי' ברכות דף יז ע"א) **ולא אמרו "נשמות הצדיקים יושבין" או "נשמות הצדיקים יושבין", כי לא מדבר על 'עולם הנשמות' אלא על אחרי התחייה כשהיו בגוף ונפש יחד. וכן הוא מה שאמרו "עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מְחול לצדיקים והוא יושב ביניהם בגן עדן, וכל אחד ואחד מראה באצבעו על ה' שנאמר "ויאמר ביום ההוא הנה אלקינו זה קיינו לו ויושיענו זה ה' קיינו לו נגילה ונשמחה בישועתו" (ישעיהו כה, ט) (ראה גמי' תענית דף לא ע"א) (עבודת הקודש' לר' מאיר בן גבאי חלק ב' פרק מג).**

בעולם הבא שאחרי תחיית המתים לא יהיה יותר מוות ולא יחזרו לעפרם (רבינו בחיי' נביאים ט, לו ד"ה אמנם לא כן דעת), **היות שייחנה מזיו השכינה שהיא החיות השלימה והמזון האמיתי שבו יש קיום נצחי. וכך היה יכול להיות גם עם משה רבינו אחרי שהיה בהר סיני במשך ארבעים יום וארבעים לילה, שאם היה נשאר שם הרי שהיה ממשיך להיות ניזון מן השכינה וממשיך להתקיים היום כמו בימים ההם. וכך היה ממש עם תשעה צדיקים שנכנסו חיים לגן עדן והם חנוך בן ירד, אליהו הנביא, משיח, אליעזר עבד אברהם, חירם מלך צור, עבד מלך הכוש, יעבץ בנו של יהודה הנשיא, בתיה בת פרעה, סרח בת אשר ויש אומרים גם רבי יהושע בן לוי (ראה מסכת ידרך ארץ זוטא' סוף פרק א), שגופם הזדכך והתעלה אחר נפשם, והם קיימים בגן עדן בהיותם ניזונים מזיו השכינה ועודם בגוף ונפש. וכך ממש יהיה לבני ישראל בעולם הבא שהם ייכנסו בגופם לגן עדן התחתון והתקיימו שם לעד, ויראו עין בעין את כבוד ה' ויזונו מזיו (עבודת הקודש' לר' מאיר בן גבאי חלק ב' פרק מא).**

ויהיו אז ישראל בעולם הבא כמו מלאכי עליון, ומעל מעלת אנשי דור המדבר. **שהרי דור המדבר ניזונו מהמן שירד מן השמים והיה מזון רוחני שהתגשם ואילו בעולם הבא יזונו מהמזון הרוחני עצמו** (ירקנטאי על התורה פרשת בשלח ד"ה היום לא תמצאו). **וזה מה שלמד משה רבינו את בני ישראל כשאמר "ויגיד ויגיד ויאכל וישתה ויגדל בלח האכלה ההיא ארבעים יום וארבעים לילה עד הר האלקים חרב" (מלכים א' יט, ח) (ברכת שמואל' פרשת ווארא ד"ה 'או יאמר הסברא' מהרמ"ע מפאנו) **כי מה שהם אוכלים לחם מן השמים, הוא למעשה 'מוצא פי ה' שהתגשם ומקיימם. אך האמת היא שהם ניזונים מהאור עצמו ושהמן הוא רק תולדה שלו, ועל ידי כך הם זוכים לדבקות באותו האור ולעילוי בנפשם. אמנם בני העולם הבא ייהנו ויזונו באור ההוא בעצמו ללא התולדה ואז יקנו נפחיות בקיום גוף ונפש (עבודת הקודש' לר' מאיר בן גבאי חלק ב' פרק מא). וההשגה באחרית הימים תהיה גדולה ומעולה יותר מכל הזמנים, והלבבות יהיו רחבים להשכיל בידיעת ה' יתברך על השלימות (זכר דוד' מאמר ראשון פרק צט דף רעה ד"ה והסעודה הלוו).****

רוב בני האדם צריכים לעבור דינים וייסורים על מנת לזכות לעולם הבא

רוב בני האדם צריכים לעבור 'דינים' וייסורים על מנת לזכות לעולם הבא (עפ"י תוספות על גמי' תשובות דף קג ע"ב ד"ה 'מזונן לחיי העולם הבא) **היות שאינם בקיאים בדקדוקי המצוות לעשותן כתיקונן שדווקא על ידיהן זוכים הצדיקים לעולם הבא** (עפ"י 'גבול בנימין' על התורה לר' בנימין הכהן חלק ג' דרוש נט לחג השבועות דף קיא ע"ב ד"ה ותאמר הנה שבת). **ומכל מקום לא ידוע לאדם האם הוא זכאי 'לעולם הבא' (ירקנטאי על התורה פרשת אחרי מות ד"ה ושמרתם את חוקותי). וגם אם כן, הוא אינו יודע האם זכאי מצד מעשיו או אולי מחמת הייסורים שעבר (עפ"י תוספות על גמי' תשובות דף קג ע"ב ד"ה 'מזונן לחיי העולם הבא) ומה חלקו הראוי לו כפי מה שקיבל מהצער והייסורים (אשכול הכופר' למחבר ספר 'צדור המור' ר' אברהם סבע מנגילת רות הקדמה ד"ה והיצא מדבריו שעולם הבא). **וזה כפי שאמרו רבותינו כי שלוש מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל וכולם לא נתן אלא על ידי ייסורים והם 'תורה' 'ארץ ישראל' ו'עולם הבא' (גמי ברכות דף ה ע"א). ועל כך אמר דוד המלך "ישר יסרני ה' ולא נתנני: פתחו לי שערי צדק אבא כם אודה ה' (תהלים קיח, יח). "ישר יסרני ה' – שהרבה ייסורים עברו ראשי כדי שאוכל לזכות על דם בעולם הבא, כך שאני לא צריך גם לעבור את הייסורים של המיתה, לכן 'פתחו לי שערי צדק' שזה העולם הבא ואכנס לשם חי. אך ה' ענה לדוד המלך שהוא מוכרח למות (אימרא דחלוקא' הובא בסוף ספר 'מיטה אהרן' לר' אהרן דרשן תאומים דף קח ע"ב טור א' ד"ה בדי' מן המצר).****

כאשר הפלשתים עלו להילחם בישראל לאחר פטירת שמואל הנביא, שאול המלך פחד מהם וביקש את עצת ה'. אך ה' לא ענה לו שנאמר "וישאל שאול בה' ולא ענהו ה' גם בחלמות גם באורים גם בנביאים" (ראה שמואל א' ח, כ). לכן שאול הלך אל 'בעלת האוב' שתעלה לו את נפש שמואל הנביא באוב על מנת

